

CUMHURİYET DÖNEMİ İSTANBUL KÜTÜPHANELERİ

HATİCE AYNUR*

Cumhuriyet'in ilanından (1923) günümüze (2013) İstanbul kütüphanelerine bakıldığında dikkat çeken en önemli nokta, bu kurumların geçirdikleri sürekli değişim ve dönüşümdür. Kültürel hafızanın en önemli taşıyıcı, aktarıcı ve koruyucularından olan kütüphanelerin dönemin siyasi ve kültürel iklimine paralel olarak yeniden şekillendiği, tanımlandığı ve adlandırıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte, Osmanlı döneminden kalan kütüphanelerin yeniden düzenlenmesinin yanı sıra yeni yönetimin ideolojisini temsil edip yerleşmesine katkıda bulunacak kütüphanelerin açılmasına başlanılır. Kütüphaneleri etkileyen ilk önemli uygulama 1924 yılında 3.3.1340 tarih ve 430 sayılı *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* çerçevesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Evkaf Nezareti'ne bağlı olan vakıf kütüphaneleriyle cami ve medrese kütüphanelerinin bir merkezde toplanmasıyla başlar. Ardından bu kanunun kapsamadığı kütüphaneler de 31 Kasım 1925 tarih ve 677 sayılı *Tekke, Zaviye ve Türbelerin Seddine, Türbedarlıklarla Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun*'la Maarif Vekâleti'ne devredilir. Bu koleksiyonlar, 1918'de Sultan Selim döneminde kurulan Umumî Kütüphane'ye devredilenlerle birlikte, Süleymaniye medreselerine ait bir binada toplanarak bugün İslam yazmaları bakımından dünyanın en önemli yazma kütüphanelerinden biri olan Süleymaniye Kütüphanesi kurulur.¹ İstanbul'daki önemli kütüphanelerden sadece Ragıp Paşa, Atıf Efendi, Köprülü, Nuruosmaniye, Kütüphane-i Umumî (Beyazıt Devlet Kütüphanesi), Murad Molla, Feyzullah Efendi (Ali Emiri) ve Hacı Selim Ağa kütüphaneleri yerlerinde bırakılmışlardır.²

Erken Cumhuriyet döneminin siyasi ve kültürel ikliminin en önemli parçalarından biri olan Halkevleri kütüphaneleri ve Halk Okuma Odaları'ndan kısaca da olsa burada söz etmek gerekir. Zira, 1911'de kurulan ve 1931'de kapatılan Türk Ocakları'nın mirası üzerine kurulan bütün Türkiye'de olduğu gibi İstanbul'un kültürel yaşamında 1932'den 1951'ye kadar etkin olan Halkevleri ve kütüphanelerinden bugün İstanbul'da da pek bir iz kalmamıştır. Mesela, kapatıldıktan sonra koleksiyonları çoğunlukla Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı kütüphanelere devredilen İstanbul'un en meşhur Halkevi kütüphaneleri arasında Kadıköy Halkevi Kütüphanesi vardır. 1935-1951 yılları arasında hizmet veren bu kütüphane ve binası, günümüzde Kadıköy Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu olarak hizmet vermektedir. Eminönü Halkevi ve Kütüphanesi'nin hakkında müstakil bir çalışmaya tesadüf etmemekle birlikte, gerek kendi faaliyet ve yayınlarından gerekse farklı kaynaklardan döneminin etkin mekânlarından olduğu anlaşılmaktadır.

1950'den sonra İstanbul'da kurulan kütüphanelerin hangileri olduğunu 1982 yılında Meral Alpay ve Safiye Özkan tarafından hazırlanıp yayımlanan *İstanbul Kütüphaneleri* adlı kitaptan takip etmek mümkündür. Bu kitapta verilen bilgilere bakıldığında 1950-1970 arası özel kurumların yanı sıra devlet eliyle özellikle halk ve çocuk kütüphanelerinin kurulmasının hızlandığı görülmektedir. Yaklaşık 40 yıl önceki İstanbul'un kütüphane haritasını sunan bu kitaba göre, İstanbul'da aşağıdaki başlıklarda toplam 379 kütüphane bulunmaktadır:

406-407; "Atıf Efendi Kütüphanesi", IV, 60-61; "Köprülü Kütüphanesi", XXVI, 257-256; "Nuruosmaniye Kütüphanesi", XXXIII, 266-267; "Murad Molla Kütüphanesi", XXXI, 188; "Hacı Selim Ağa Kütüphanesi", XIV, 498. Ayrıca 17 Ağustos 1999 depreminin sonra Murad Molla Kütüphanesi'nin de Süleymaniye Kütüphanesi'ne nakledildiğini belirtmek gerekir. İstanbul'un yazma kütüphaneleri için bkz. Günay Kut, "İstanbul'daki Yazma Kütüphaneleri", *Yazmalar Arasında: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul 2005, c. 1, s. 253-284 [İlk defa: TD, 1980-81, sy. 33, s. 341-374].

* İstanbul Şehir Üniversitesi

1 Müjgân Cunbur, "Yazma Kütüphanelerimiz: Bu Günkü Durumları ve Meseleri", TKDB, 1970, c. 19, sy. 1, s. 8-9.

2 Bu kütüphanelerin tarihçesi ve durumlarıyla ilgili olarak İsmail E. Erünsal'ın *DİA*'da yayımlanmış olduğu makalelere bakılabilir. "Ragıp Paşa Kütüphanesi", XXXIV,

1 Süleymaniye Kütüphanesi

- Halk kütüphaneleri (66 adet)
- Hastahane kütüphaneleri (20 adet)
- Müze ve yazma Eser kütüphaneleri (15 adet)
- Sanayi, ticaret ve meslek kuruluşları kütüphaneleri (38 adet)
- Üniversite ve yüksekokul kütüphaneleri (226 adet)
- Yabancı kütüphaneler (13 adet)

Yukarıdaki döküme görüleceği üzere en büyük sayıyı üniversite ve yüksekokul kütüphaneleri (226) oluşturmaktadır. Zira bu sayıya ilgili öğretim kurumlarında o dönemde mevcut olan merkez kütüphanelerin yanı sıra fakülte, bölüm, seminer gibi irili ufaklı kütüphaneler de eklenmiştir. Kitabın hazırlanıp yayımlandığı 1970'lerin sonu ile 1980'lerin başında İstanbul'da bulunan 11 üniversite ve yüksekokulu esas aldığımızda İstanbul'da mevcut kütüphane sayısı 173 olarak düşünülebilir.³

Bugün elimizde mevcut durumu gösteren benzeri bir kitap⁴ veya çalışma olmadığı için İstanbul kütüphanelerine dair istatistiksel bir karşılaştırma yapma imkânından yoksun olmakla birlikte, kitabın hakkında bilgi verdiği

³ Zira üniversite merkez kütüphanelerine verilen önemin artmasıyla birlikte üniversitelerdeki fakülte, bölüm, seminer gibi kitaplıkların kapatılması yoluna gidildiği görülmektedir.

⁴ İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının çalışmaları çerçevesinde hazırlanan Hülya Dilek Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri: Libraries of Istanbul* (İstanbul 2010) kitabı ciddi bir çalışma olmakla birlikte sadece 30 kütüphaneyi tanıtmaktadır. Yine İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının çalışmaları çerçevesinde hazırlanan Ümit Konya, *İstanbul'un 100 Kütüphanesi* (İstanbul 2010) adlı kitap İstanbul'da bulunan 100 kütüphane hakkında ana hatlarıyla bilgi vermektedir. Ayrıca *Fotoğraflarla İstanbul Kütüphaneleri = Libraries of Istanbul*'da da (metin ve yayına hazırlayan Hasan S. Keseroğlu, R. Tüba Çavdar, Neslihan Uraz; fotoğraflar Edibe Buğra, İstanbul 1995) 30 kütüphaneye yer verilmektedir. İnternette verilen döküm ve bilgiler ya eksik ve güncel değil ya da basılı kaynaklardaki bilgilerin gelişigüzel akatarılmasıyla ötesine geçmemektedir.

kimi kütüphanelerin kapandığını,⁵ başka bir kuruma devredildiğini,⁶ mevcudiyetlerini sürdürmekle birlikte kamuya hizmet sunmaktan vazgeçtiğini⁷ ya da başka bir adla⁸ hizmet sunduğunu söylemek mümkündür. Daha önce belirtildiği üzere benzeri kitap olmadığı için 2013'te İstanbul'da hangi türde kaç kütüphane bulunduğu dair kesin sayı verememekle birlikte kütüphane sayısında gözle görülür bir artış olmuştur.⁹ Özellikle yeni kurulan

⁵ Mesela 1839'da binası yapılan, 1966'da Halk Kütüphanesi olan Eyüp'teki Hüsrev Paşa Halk Kütüphanesi kapanmıştır. 1946'da kurulan özellikle İngilizce öğrenenlerin aktif bir şekilde kullandığı İngiliz Kültür Heyeti Kütüphanesi'nin akabetine dair bilgiye bile ulaşılamamaktadır.

⁶ Mesela 1974'te kurulan *Tercüman* gazetesi Kütüphanesi'nin koleksiyonunu Süleymaniye Kütüphanesi satın almıştır.

⁷ 1946'da Tepebaşı'nda Amerikan Basın ve Kültür Merkezi'nde kurulan kütüphane Amerikan Konsoloslugu, İstinye'deki yeni binasına taşınana kadar (2005) etkin bir şekilde okuyucularına hizmet vermekteydi. Her ne kadar internet üzerinden yeni binada hizmet verdiği belirtiliyorsa da konsolosluğun web sayfasında böyle bir birimin olduğuna dair bilgiye rastlanmadı.

⁸ Mesela, 1963'te Teşvikiye'de kurulan öncelikle Avusturya'yla ilgili olmak üzere edebiyat, kültür, tarih felsefe, müzik, sanat ve sanat tarihi bakımından zengin bir koleksiyona sahip Avusturya Kültür Ofisi Kütüphanesi 2006'da St. George Avusturya Lisesi'nin (Karaköy) kütüphanesiyle birleştirilmiş olup Avusturya Kütüphanesi adı altında hizmet vermeye devam etmektedir. İstanbul Devlet Mühendislik Mimarlık başlığı altında verilen 12 civarında farklı kütüphane/koleksiyon bugün Yıldız Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir.

⁹ Bu arada İstanbul'da kurum ve kişi arşivlerinin sayısının hızla arttığını belirtmek gerekir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi dışında adında "arşiv" olan bağımsız kurum olmamakla birlikte, arşivlerin ya bina içinde bağımsız bir birim ya da kütüphane koleksiyonunun bir parçası olduğu gözlemlenmektedir. Bu yazı, kütüphanelere odaklandığı için kütüphane içinde özel bir konumu olan arşivlere kısaca değinilmiştir. Her hâlükârda arşiv konusunun İstanbul'un arşivleri adlı bir çalışmaya konu olacak öneme olduğunu belirterek şahıs arşivleri konusunda özenle hazırlanmış şu çalışmaya bakılabilir: Neslihan Aracı, "İstanbul'daki Bilgi ve Belge Merkezleri'nde Bulunan Şahıs

2 İBB Atatürk Kitaplığı

sanat kurumları ile ilçe belediyelerinin açtığı kültür merkezlerinde kütüphane kurulması dikkat çeken bir husustur.¹⁰ Ayrıca, İstanbul'da üniversite sayısının artışıyla beraber, üniversite kütüphanelerinin sayısındaki artışı da belirtmek gerekir.¹¹

Aşağıdaki kütüphane dökümü İstanbul'un bütün kütüphanelerini kapsayamamakla birlikte bu hâliyle bile, İstanbul'un 1990'lardan itibaren gittikçe zenginleşen kültürel birikim ve çeşitliliğinin kütüphaneler aracılığıyla temsil edildiği ve paylaşıldığı gözlenmektedir. Aşağıda kısaca tanıtılan 42 kütüphanenin 14 tanesinin 1990-2012 arası kurulmuş ya da yeni bir yapıya kavuşması bu değişimi göstermektedir.¹² Ayrıca bu kütüphanelerin

Arşivleri Üzerine Bir İnceleme", yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, 2010.

10 Bu dönemde açılan kütüphanelere örnek olarak 2002'de Bağcılar Kültür Merkezi içinde yer alan Bağcılar Belediyesi Kütüphanesi, 2008'de açılan Beyoğlu Belediyesi Turabi Baba Kütüphanesi Bilgi Erişim Merkezi, 2008'de Alibeyköy Spor ve Kültür Merkezi'nde açılan Erdem Bayazıt Kütüphanesi, 2008'de Sefaköy Spor ve Kültür Merkezi'nde açılan Metin And Kütüphanesi ve Büyükçekmece Belediyesi Kutadgu Bilig Halk Kütüphanesi örnek verilebilir.

11 İstanbul'da yaklaşık 50 devlet, vakıf ve özel üniversiteler ile meslek yüksekokullarının irili ufaklı kütüphanesi bulunmaktadır. Bu kütüphaneler arasında koleksiyonu bakımından dikkate değer nitelikte olanlar arasında İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Kütüphanesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, Bilgi Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi ve İstanbul Şehir Üniversitesi kütüphanelerini sayabiliriz.

12 Kuruluş tarihine göre bu 15 kütüphane şöyle sıralanmaktadır: Kadın Eserleri Kütüphanesi: (1990); Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi: (1992); Borusan Müzik Kütüphanesi (1997); Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi (1997); Basın Müzesi Kütüphanesi (1998); Türker İnanoğlu Vakfı Ulvi Uraz Sanat Kitaplığı (1999); Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi (2000 yeniden yapılanma); Alvaro Mutis (İspanyol Cervantes Enstitüsü) Kütüphanesi (2002); İstanbul Modern

çoğunun tarihî yarımada kurulmuş olduğuna dikkat çekmektedir.

Öte yandan, sadece İstanbul kütüphanelerini değil, bütün dünyadaki kütüphaneleri son 20 yıldır bilgisayar ve internetteki gelişmeler derinden etkilemektedir. İstanbul kütüphanelerinin neredeyse tamamının web sayfası vardır ve kataloglarına internet üzerinden ulaşılmaktadır. Bazı yayınlara özellikle makalelere kütüphaneler aracılığıyla internet üzerinden erişmek söz konusudur. Dolayısıyla bu gelişmeler, İstanbul kütüphanelerinin binalarını, koleksiyonlarını ve adlarını etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir. Mesela, yeni kurulan kütüphanelerin adlarına kütüphane dışında kelimeler eklenmekte ya da kütüphane kelimesi çıkarılmaktadır (Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi, Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi gibi). Bütün bu olumlu gelişmelere rağmen İstanbulluların hayali olan şehir kütüphanesi ve müzesinin kurulamamış olduğunu belirtmek gerekir.¹⁵

Şu anda İstanbul'da faaliyette olan 100'ün üzerinde kütüphane vardır. Bu kütüphaneleri bütün özellikleriyle burada vermek bu yazının amacı ve hacmini aşacağı için bu kütüphanelerden İstanbul'un kültürel, edebî ve bilimsel yaşamında etkin olup katkı sağlayanlar arasında bir seçme yapılmıştır.¹⁴ Aşağıdaki listede, kitap okumaya devam eden okurların, araştırmacıların ve öğrencilerin ziyaret etmeye devam ettiği 42 kütüphane alfabetik sırayla kısaca tanıtılmıştır. Zira hemen her kütüphanenin

Sanat Müzesi Kütüphanesi (2004); Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi Kütüphanesi (2005); İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi (2007); Orient Enstitüsü Kütüphanesi (2009'da bağımsız kurum); Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi (2011); Vitali Hakko Kreatif Endüstriler Kütüphanesi (2012).

13 Bugün Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin bulunduğu Simkeşhane binasında 1960'lı yıllarda kurucuları arasında Bedii N. Şehsuvaroğlu'nun (ö. 1977) olduğu İstanbul Şehir Kütüphanesi Kurma ve Yaşatma Derneği bu amaca yönelik çeşitli faaliyetler yürütmesine rağmen teşebbüslerini hayata geçiremedikleri anlaşılıyor. Bu dernek ve faaliyetleriyle ilgili bir çalışmaya tesadüf edilememiştir. Yapılan taramalar sırasında derneğin adına kamu yararına çalışan dernekler arasında rastlanmış olup burada verilen 7 Kasım 1964 tarihi kuruluş yılını işaret ediyor olmalı. Ayrıca Şehsuvaroğlu'nun "Kütüphanecilikte Yeni Bir Görüş ve İstanbul Şehir Kütüphanesi", (TKDB, 1976, c. 25, sy. 1, s. 2) başlıklı makalesinde yer alan, "İşte yeniden kurulmakta olan İstanbul Şehir Kütüphanesi bu gibi toplumsal ve orjinal çalışmalara yönelmek amacındadır. Bu arada sinesine bastığı tarihî Simkeşhane binasını onartarak İstanbul'un Fatih'ten kalmış pek nadir bir eserini de kurtarmıştır" ifadesinin arka planı ve nasıl sonuçlandığı üzerinde durulmaya değer bir konudur.

14 Halk kütüphaneleri ve üniversite kütüphaneleri sayılarının çoğu ve kuruluş amaçlarından dolayı dışarıda bırakıldı.

3 İBB Atatürk Kitaplığı

web sayfasında istenilen bilgiye ulaşmak kolay olduğu için kütüphanenin adı, kuruluş yılı, bulunduğu yer, koleksiyonundaki temel konular ile web sayfasının adresinin verilmesinin yeterli olacağı düşünülmüştür.

1) *Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi*: 2011'de Gülhane Parkı içinde kurulan ve adında "edebiyat" kelimesi taşıyan ilk resmî kütüphane olmasıyla dikkat çekmektedir. Koleksiyonunda 8.000 civarında kitap¹⁵ bulunmaktadır. Henüz kütüphanenin sahip olduğu koleksiyon web ortamına taşınmamakla birlikte, Facebook üzerinden faaliyetlerini ilgilenenlere duyurmaktadır: https://www.facebook.com/pages/Ahmet-Hamdi-Tanpınar-Edebiyat-Müze-Kütüphanesi/321298891234642?hc_location=timeline

2) *Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi*: 1929'da kurulan kütüphane Gümüşsuyu'nda olup arkeoloji ve Osmanlı tarihi sahasındaki koleksiyonu çok zengindir.

¹⁵ Burada mümkün olduğu kadar kütüphane koleksiyonunda mevcut eserlerin sayısının verilmesi amaçlandı. Zira veritabanlarına, e-kitap, e-dergilerine yapılan yıllık üyelikler bir kütüphanenin koleksiyonunda ulaşılabilen eser sayısını çok yüksek gösterebilmektedir. Hâlbuki kütüphane bütçesine göre yıldan yıla erişilebilen eser sayısının değişebileceğine şüphe yoktur.

Yaklaşık 60.000 kitap, 200 süreli yayının katalog taraması <http://www.dainst.org/tr/departman/kütüphane-İstanbul?ft=all> adresinden yapılabilmektedir.

3) *Alvaro Mutis (İspanyol Cervantes Enstitüsü) Kütüphanesi*: 2002'de Beyoğlu'nda İspanyol Cervantes Enstitüsü Kütüphanesi adıyla kurulan kütüphanenin adına 2005'te Kolombiyalı şair ve yazar Alvaro Mutis'in adı verilmiştir. İspanyol ve Latin Amerika kültürü ve dili ile ilgili 19.000 civarında yayını içeren kütüphaneye http://estambul.cervantes.es/tr/kutuphane_turkce/kutuphane_hakinda.htm adresinden ulaşılmaktadır.

4) *American Research Institut in Turkey Kütüphanesi*: Şu anda Arnavutköy'de bulunan kütüphane, 1965'te kurulmuştur. Kütüphanenin arkeoloji, Bizans tarihi ve Osmanlı tarihi konusundaki koleksiyonu zengindir (yaklaşık 14.000 cilt kitap ve süreli yayın). <http://ccat.sas.upenn.edu/ARIT/Library.html> adresinden kütüphanenin katalogu ile dünyadaki özellikle Orta Doğu ve Türkiye ilgili kütüphanelerin bağlantılarına ve bazı yayınlara internet ortamından ulaşılmaktadır.

5) *Askerî Müze Kütüphanesi*: Harbiye'de bulunan ve 1908'de kurulan kütüphanenin koleksiyonu askerî konular ağırlıkta olmak üzere kitap, dergi, görsel-işitsel malzeme

bakımından zengindir. Kütüphaneye internet üzerinden ulaşmak mümkün olmamakla birlikte kütüphanede bulunan yazma eserlerin kataloğu yayınlanmıştır.¹⁶

6) *Atatürk Kitaplığı*: İstanbul'un Şehremaneti Kütüphanesi adıyla açılan ilk belediye kütüphanesi olup kuruluşu 1924'e dayanan Atatürk Kitaplığı, Beyazıt Meydanı'ndaki II. Bayezid Medresesi'nde 1931-1981 yılları arasında önce Şehir ve İnkılap Vesikaları Müze ve Kütüphanesi sonra İstanbul Belediye Kütüphanesi adıyla hizmet vermiştir.¹⁷ Hâlen bulunduğu Taksim'e, 1981'de taşınan ve Atatürk Kitaplığı adına alan kütüphanenin koleksiyonunda başta kurucuları Osman Ergin, Muallim Cevdet, Haşim İşcan ve Muhsin Ertuğrul olmak üzere 100'e yakın bağışçının kitabı, süreli yayını ve belgesi bulunmaktadır. Satın alımla da zenginleşen kütüphanede 200.000 üzerinde basılı ve yazma kitap, albüm, atlas-harita, takvim, salname, kartpostal, gazete, Atatürk, İstanbul, başvuru gibi özel koleksiyonlar bulunmaktadır. Atatürk Kitaplığı'nın çok değerli koleksiyonundan parça parça yayınlar yapılmaktadır. Mesela, Osman Ergin kitaplarının kataloğu, yazmaların kataloğu, kartpostal koleksiyonu Fatma Aliye evraki yayınlanmıştır. http://www.ibb.gov.tr/sites/kultur/kulturel_mekanlar/Pages/AtaturkKitapligi.aspx adresinden kütüphaneye ulaşılmaktadır.

7) *Atıf Efendi Kütüphanesi*: Yukarıda değinildiği üzere Atıf Efendi Kütüphanesi, 1741'de Defterdar Âtıf Mustafa Efendi (ö. 1742) tarafından Vefa'da kurulmuştur.¹⁸ Âtıf Efendi ve M. Zeki Pakalın'ın yazma eser (3.228 yazma eser) ve Arap harfli Türkçe baskılar bakımından zengin koleksiyonlarına sahip olan kütüphaneye <http://www.yazmakutup.gov.tr/atifefendi/giris.html> adresinden ulaşılabilir. Atıf Efendi Kütüphanesi, XVIII. yüzyıl Osmanlı İstanbul'unun kütüphane mimarisinin bir örneğini teşkil etmesinin yanı sıra yapım amacına uygun olarak kullanılmasıyla dikkat çeker.

8) *Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi*: 1969'da kurulan Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi, Kadıköy bölgesinin en iyi hizmet veren kütüphaneleri

arasında yer almaktadır.¹⁹ Koleksiyonunda yaklaşık 20.000 kitap olan kütüphanenin kataloğuna <http://kutuphane.kadikoy.bel.tr/Yordamtk.htm> adresinden ulaşılmaktadır.

9) *Basın Müzesi Kütüphanesi*: 1998'de Çemberlitaş'ta Basın Müzesi içinde açılan kütüphanenin Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi basınıyla ilgili birincil ve ikincil kaynakları içeren zengin koleksiyonuna http://www.tgc.org.tr/bm_kutuphane.asp adresinden ulaşılmaktadır.

10) *Beyazıt Devlet Kütüphanesi*: Yukarıda değinildiği üzere 1884'te, II. Bayezid Külliyesi'nin imaret kısmının yeniden düzenlenmesiyle Osmanlı'da "ilk millî kütüphane" olması amacıyla Kütüphane-i Umumî-i Osmanî adıyla açılmıştır.²⁰ Kütüphanenin adı, 1934'te İstanbul Umumi Kütüphanesi, 1960'ta Beyazıt Genel Kütüphanesi ve 1962'de Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak değiştirilir. 21 Haziran 1934 tarihinde çıkan 2527 sayılı *Derleme Kanunu*'ndan yararlanan altı kütüphaneden biri de Beyazıt Devlet Kütüphanesi'dir. Koleksiyonunda toplam doküman sayısı 1.000.000'a yakındır. Bunlardan 513.128 adedi kitap olup 11.120 adedi yazma, 28.300 adedi Arap harfli basma, 66.389 adedi diğer dillerdendir. 26.386 civarında süreli yayın, 34.641 adet kartpostal ve fotoğraf, 165 adet banknot, 2.157 adet pul, 550 adet taş plak, 393 harita, 7.055 adet afiş bulunmaktadır. <http://www.beyazitkutup.gov.tr/kunye.php> adresinden kütüphaneye ulaşılmaktadır.

11) *BİSAV Kütüphanesi*: 1986'da kurulan Bilim Sanat Vakfı'nın Vefa'da bulunan kütüphanesinin koleksiyonu toplum bilim, edebiyat, tarih, din, felsefe, sanat konularına odaklı olup çoğunluğu Türkçe olmak üzere 88.000'in üzerinde kitabı, 1981 süreli yayını bulunmaktadır. Satın alım ve bağış yoluyla zenginleşen kütüphaneye, <http://www.bisav.org.tr/kutuphane.aspx?contentid=3&menuID=3&menuName=kutuphane> adresinden ulaşılmaktadır.

12) *Borusan Müzik Kütüphanesi*: Beyoğlu'nda kurulan Borusan Kültür Sanat'ın içinde yer alan ve 1997'den bu yana hizmet veren kütüphane koleksiyonunda ağırlıklı olarak klasik müzik olmak üzere, caz, blues, dünya müzikleri, Türk sanat müziği ve Türk halk müziği üzerine kitap, CD ve notalar ile dergiler bulunmaktadır. Yaklaşık 8.500 kitap, 7.000 nota, 10.500 civarında CD, 3.000 LP,

16 *Askeri Müze Yazma Eserler Kataloğu*, İstanbul, ts.

17 Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 1-6.

18 Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 11-15.

19 Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, 19-52.

20 Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 25-30.

4 Beyazıt Devlet Kütüphanesi

150 VHS, 100 DVD'ye http://www.borusansanat.com/_MuzikKutuphanesi/Kutuphane_Tanitim.aspx adresinden ulaşılmaktadır.

13) *Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı*: Çelik Gülersoy (ö. 2003), özellikle İstanbul'la ilgili topladığı yayınlardan oluşan koleksiyonundan (yaklaşık 7.000 kitap) 1990'da Ayasofya Soğukçeşme Sokağı'ndaki Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun konaklarından birinde İstanbul Kitaplığı'nı kurmuştur.²¹ Koleksiyonda İstanbul'un Roma, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerindeki yerleşim tarihi, arkeolojisi, mimarisi, edebiyatı gibi konularda 13.000 civarında kitap ile çok sayıda görsel materyal (fotoğraf, gravür, kartpostal) bulunmaktadır. Kütüphane ve koleksiyonun henüz internet üzerinden ulaşımı yoktur.

²¹ Kütüphane hizmete açılmadan koleksiyonunda olan yayınların bir kataloğu yayınlanmıştır (Bkz. *İstanbul Kitaplığı: Katalog = Bibliotheque d'Istanbul: Catalogue*, İstanbul 1988); kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 50 vd.

14) *Deniz Müzesi Kütüphanesi*: 1897'de kurulan kütüphane şu anda Beşiktaş'ta Deniz Müzesi'nin içindedir. Kütüphane koleksiyonunda; deniz tarihi ve denizcilik konularında ağırlıklı olmak üzere çeşitli konularda yazma ve basılı kitap vardır. Kütüphane bünyesinde 1.120 haritanın bulunduğu harita arşivi de bulunmaktadır. Kütüphane hakkında daha detaylı bilgi <http://www.denizmuzeleri.tsk.tr/idmk/sayfalar.asp?KID=269> adresinde mevcuttur.

15) *Ermeni Patrikhanesi (Ormanyan) Kütüphanesi*: Kuruluşu; Patrikhane'nin kuruluşu (1461) kadar eski olduğu kabul edilen kütüphanede, başta Ermenice olmak üzere çeşitli dillerde 25.000'in üzerinde din ağırlıklı eserlerin yanı sıra tarih, coğrafya, sözlük, dilbilim, seyahatname, edebiyat konularında kitaplar bulunmaktadır. Kumkapı'da Patrikhane'nin içinde yer alan kütüphanenin henüz bir web sayfası yoktur.

16) *Fener Rum Patrikhanesi Kütüphanesi*: 1601'den bu yana Fener'deki Hagios Manastırı'nda bulunan

Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin 1890'da kurulan kütüphanesinde başta Rumca olmak üzere çeşitli dillerde ağırlıklı olarak din, tarih, felsefe konularında kitaplar vardır.

17) *Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi*: Beyoğlu'nda Fransız Sarayı olan binanın bahçesinde 1930'da Albert Gabriel tarafından İstanbul Arkeoloji Enstitüsü adıyla kurulan enstitünün adı 1975'te Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü olarak değişmiştir. Enstitü ile birlikte kurulan kütüphanenin koleksiyonunda 26.000 üzerinde arkeoloji, Anadolu arkeolojisi, sanat, sanat tarihi, Türkoloji, özellikle Türkiye'yle ilgili seyahatnameler bulunmaktadır. Ayrıca kurulan iki dokümantasyon merkezinin birisi İstanbul üzerine olup İstanbul'la ilgili her türden malzemeyi toplayıp hizmete sunmak amacını taşımaktadır. İkinci merkezin amacı Kafkasya ve Orta Asya'ya yönelik malzemeyi toplamaktır. Enstitü ve kütüphane hakkında bilgiye <http://www.ifea-istanbul.net> adresinden ulaşılmaktadır.

18) *Hakkı Tarık Us Kütüphanesi*: Döneminin ünlü gazetecilerinden biri olan Hakkı Tarık Us'un (ö. 1956) vasiyeti üzerine Beyazıt Külliyesi Sıbyan Mektebi'nde kurulmuştur (1957). 2003 yılına kadar kurulduğu yerde kesintili olarak hizmet vermeye devam eden kütüphane, bu tarihte Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne devredilir. Özellikle süreli yayınlar bakımından araştırmacılar için paha biçilmez değerde olan Hakkı Tarık Us'un süreli yayınlar koleksiyonunun tamamı Tokyo Yabancı Diller Üniversitesi'nin öncülüğünde internet ortamına aktarılmış (2010) ve ücretsiz olarak <http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/> adresinden kullanıma sunulmuştur.²²

19) *Heybeliada Ayatriada Manastırı Kütüphanesi*: 1844'te kurulan kütüphanenin başta dinî konular olmak üzere tarih, sanat tarihi, coğrafya, filoloji, felsefe, arkeoloji konularında Yunanca, Latince, Türkçe, İtalyanca, Fransızca, İngilizce, Almanca ve Arapça dillerinde 120.000 üzerinde kitabı olan zengin ve kıymetli bir koleksiyonu vardır.

20) *Hollanda Tarih ve Arkeoloji Kütüphanesi*: 1957'de kurulan kütüphanenin koleksiyonu başta tarih, prehistoriya, filoloji, Osmanlı, Avrupa, modern Türkiye tarihi olmak üzere çeşitli konularda yaklaşık 15.000

²² Ayrıca süreli yayınların kataloğu da yayımlanmıştır: Bkz. Selahattin Öztürk, Abdurrahman M. Hacısmaioğlu, Muhammed Hızarcı (haz.), *Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonu Süreli Yayınlar Kataloğu = Periodicals Catalogue of the Hakkı Tarık Us Collection Preserved in the Beyazıt State Library*, Tokyo 2010.

5 IRCICA Kütüphanesi

kitaba ve 9.000 cilt dergiye sahiptir. Koleksiyonuna <http://www.nit-istanbul.org/nitlibrarytr.htm> adresinden ulaşılmaktadır.

21) *IRCICA Kütüphanesi*: İslam Konferansı Teşkilatı'nın bir alt kuruluşu olan İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi'yle birlikte Yıldız Sarayı'nda 1980'de kurulan kütüphanenin, 140 farklı dilde İslam kültür ve medeniyetiyle ilgili 60.000 kitabı, 1.460 süreli yayını, 4.000 makale ayrı basımı, 4.000 gri yayını ve 1.000 harita ile zengin bir fotoğraf arşivi bulunmaktadır. Satın alım ve bağış yoluyla koleksiyonu zenginleşen kütüphaneye <http://tr.ircica.org/library/irc426.asp> adresinden ulaşılmaktadır.

22) *İSAM Kütüphanesi*: 1984'te TDV *İslâm Ansiklopedisi*'nin (DİA) hazırlanması sırasında ihtiyaç duyulacak yayınları toplamak için kurulan kütüphane, gerek ansiklopedinin ihtiyaçları gerekse dışardan gelen araştırmacı talepleri doğrultusunda satın alma ve bağış yoluyla gelişerek, bugün sadece İstanbul'da değil bütün Türkiye'de sosyal bilimler alanında en iyi hizmet veren kütüphane konumuna yükselmiştir.²³ Kütüphanenin

²³ Merkez ve kütüphane hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Birol Ülker, "Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi ve Kütüphanesi", *Yavuz Arğıt Armağanı*, haz. Mustafa Birol Ülker, İstanbul 2010, s. 286-315; Recep Yılmaz, "TDV İSAM Kütüphanesi Bağış Koleksiyonları", *Yavuz Arğıt Armağanı*, s. 316-323.

koleksiyonunda 2013 yılı itibarıyla 250.000 cilt civarında kitap, takip edilen yaklaşık 780 süreli yayın (yaklaşık 167.000 sayı), doküman (18.000), mikrofilm (Osmanlı kadı sicilleri 22.948), mikrofiş ve mikrofilm (411), ayrı basım (5.386) ve CD (1.218) bulunmaktadır. Hem kütüphanenin koleksiyonuna hem de sosyal bilimler alanında İSAM Kütüphanesinin hazırladığı çok sayıda veritabanına www.isam.org.tr adresinden ulaşılmaktadır.

23) *İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi*: 2003'te kurulan Suna ve İnan Kıraç Vakfı'nın Beyoğlu'nda Pera Müzesi'nden (2005) sonra kurduğu İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'nün kütüphanesi 2007'de hizmete açılmıştır. İstanbul'la ilgili herhangi bir konuda çalışma yapmak isteyen araştırmacıların basılı ve elektronik bilimsel kaynak ihtiyacını karşılamayı hedefleyen kütüphane, bu amacına uygun olarak ünlü kitap koleksiyonerlerinin kitaplarını koleksiyonuna katmıştır (Şevket Rado ve Semavi Eyice). İstanbul'la ilgili zengin görsel materyali de olan kütüphanenin koleksiyonunda 34.000 civarında kitap bulunmaktadır. Kütüphaneye <http://www.iae.org.tr/kutuphane/detay.aspx?SectionID=uVzivUafIy1%2b52FHOC0sXg%3d%3d&ContentID=ygwIWFjmtzzZZnorIl6C6Q%3d%3d> adresinden ulaşılmaktadır.

24) *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi*: Kütüphanenin resmî kuruluşunun 1903'te Arkeoloji Müzesi'nin II. Dairesi'nin açılışıyla başladığı kabul edilmekle birlikte, Maarif Nezareti'nce kütüphaneye 1893'te memur atanması kuruluş çabalarının eskiye dayandığına işaret eder.²⁴ Müzenin kurucusu Osman Hamdi Bey (ö. 1910) sayesinde satın alım, bağış ve değişim yoluyla kütüphanenin koleksiyonu arkeoloji, tarih, sanat tarihi coğrafya, güzel sanatlar, epigrafi, etnografya, eski Ön Asya kültürleri, numizmatik, seyahat kitapları gibi konularda yaklaşık 60.000 kitapla sadece İstanbul'un değil, Türkiye'nin en iyi koleksiyonlarından biri hâline gelmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne ait web sayfası olmakla birlikte, kütüphane ve koleksiyona erişim şimdilik yoktur.

25) *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Karikatür ve Mizah Müzesi Kütüphanesi*: İlk olarak 1975'te kurulan ve 1980'de kapatılan Karikatür Müzesi, 1989'da Saraçhane'de Bozdoğan Kemeri bitişiğindeki Gazanfer Ağa Külliyesi'nde yeniden kurulur. 2010'da ise Kasımpaşa'daki yeni binasına taşınmıştır. Müze kütüphanesinin koleksiyonunda, mizah

²⁴ Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 72-76.

ve karikatürle ilgili yerli ve yabancı her türden yayın ile yerli ve yabancı karikatürcülerin özgün çizimleri veya kopyalarının bulunduğu bir arşiv bulunmaktadır. Kütüphane koleksiyonuna internet üzerinden ulaşma imkânı henüz yoktur.

26) *İstanbul Modern Sanat Müzesi Kütüphanesi*: 2004'te resmî açılışı yapılan İstanbul Modern Sanat Müzesi'nde kurulan kütüphane, Türk sanat tarihi ve sanatçıları, müze, galeri ve özel sanat koleksiyonları katalogları, sanatla ilgili kuramsal yayınlar, sanat akımları, müzecilik gibi konularda koleksiyonunu zenginleştirmektedir.²⁵ 9.000 kitap ile 29 yerli ve yabancı dergiden oluşan koleksiyona http://www.istanbulmodern.org/tr/kutuphane/koleksiyon_31.html adresinden ulaşılmaktadır.

27) *İtalyan Kültür Merkezi*: XIX. yüzyılda Dante Aligheri adıyla kurulan kütüphanenin adı 1951'de İtalyan Kültür Merkezi Kütüphanesi olarak değiştirilmiştir. İtalyan kültürü ve edebiyatı, sinema, tiyatro, müzik, tarih, coğrafya, hukuk gibi konularda koleksiyonu zengindir. 12.000 civarında kitabı olan koleksiyona http://www.iicistanbul.esteri.it/IIC_Istanbul/Menu/Biblioteca+e+Links/ adresinden ulaşılmaktadır.

28) *Kadın Eserleri Kütüphanesi*: 1990'da Fener'de Büyükşehir Belediyesi'nin verdiği binada açılan kütüphane, kadın konusuna odaklı koleksiyonuyla dikkat çekmektedir.²⁶ Sadece konuyla ilgili kitap ve süreli yayınları değil, arşiv malzemesi, tezler, görsel-işitsel malzeme, afiş, sözlü tarih, efemera, gri yayın, kişisel kadın dosyaları bakımından zengin olan kütüphaneye, <http://www.kadineserleri.org/default.asp> adresinden ulaşılmaktadır.

29) *Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi Kütüphanesi (ANAMED)*: Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi'ne bağlı olarak 2005'te Beyoğlu'nda kurulan kütüphanede Yunan, Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı dönemi tarihi, sanatı, arkeolojiyle ilgili 18.000 cilt civarında kitap ve süreli yayının yanı sıra zengin görsel-işitsel malzeme de bulunmaktadır. <http://rcac.ku.edu.tr/library/about> adresinden kütüphaneye ulaşılmaktadır.

30) *Köprülü Kütüphanesi*: Yukarıda değinildiği üzere ünlü Köprülü ailesi tarafından 1661'de kurulan kütüphane, Arapça-Farsça ve Türkçe yazma eserlerden

6 İSAM Kütüphanesi

oluşan koleksiyonu ve Osmanlı İstanbul'unun başka bir yapının parçası olmadan inşa edilmiş ilk kütüphanesi olması bakımından önem taşır.²⁷ Hâlen yapılaş amacına uygun olarak hizmet veren kütüphanenin değerli yazma kitap koleksiyonunun katalogu hazırlanıp yayımlanmıştır.²⁸ Koleksiyona <http://www.yazmakutup.gov.tr/koprulu/giris.html> adresinden ulaşılmaktadır.

31) *Millet Yazma Eser Kütüphanesi (Ali Emiri Kütüphanesi)*: Kütüphane, 1916 yılında Ali Emîrî (ö. 1924) tarafından Millet Kütüphanesi adıyla kurulmuştur. Fatih'te Şeyhülislam Fezzullah Efendi'nin (ö. 1703) yaptırdığı ve Fezziye Medresesi (yapım 1700-1701) olarak tanınan medresede yer alan kütüphane, Ali Emîrî ile Fezzullah Efendi'nin Arapça, Farsça ve Türkçe eserlerden oluşan koleksiyonlarından oluşmaktadır (yaklaşık 6.000 yazma, 30.000

²⁵ Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 82-84.

²⁶ Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 85-89.

²⁷ Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Erünsal, "Köprülü Kütüphanesi", XXVI, 257-256; Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 94-97.

²⁸ Ramazan Şeşen, Cevat İzgi, Cemil Akpınar (haz.), *Fihrisü Mahtûâtî Mektebeti Köprülü = Köprülü Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, III c., İstanbul 1986.

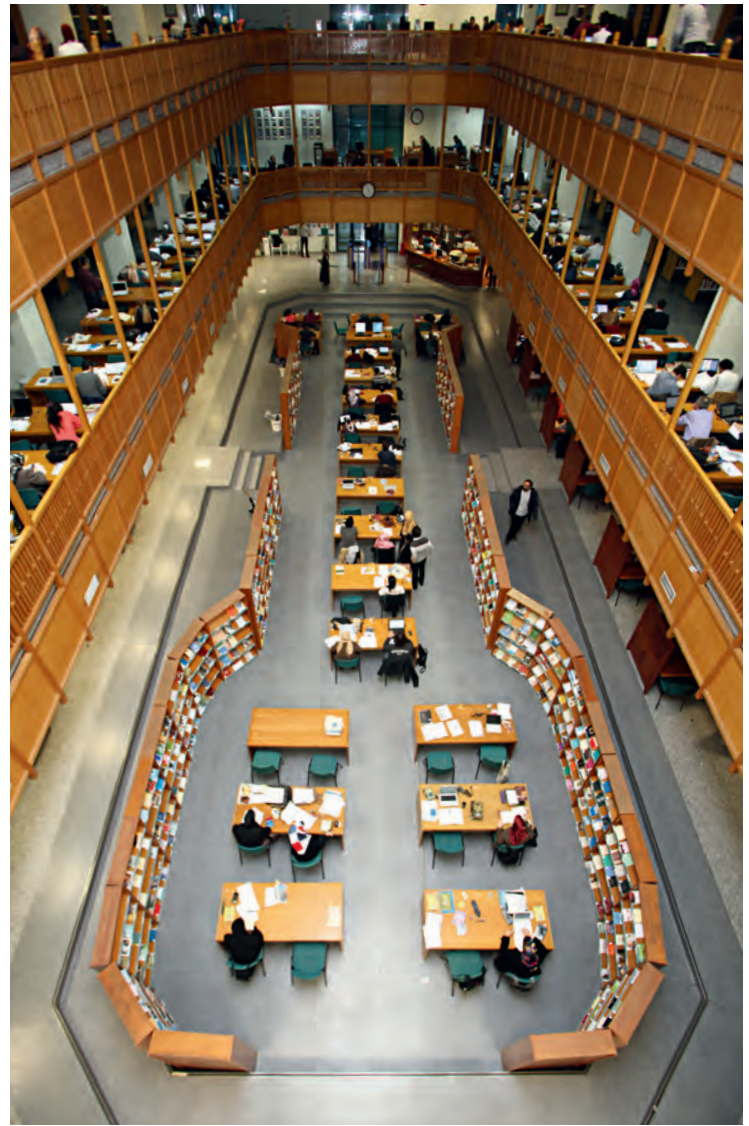
üzerinde basılı eser).²⁹ <http://www.milletkutup.gov.tr> adresinden ulaşılan kütüphanenin katalogu, yeniden hazırlanmaktadır.

32) *Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi (İstanbul İl Halk Kütüphanesi)*: 1962’de Fatih Millet Kütüphanesi’nde İstanbul İl Halk Kütüphanesi adıyla hizmete başlayan kütüphane, 1981’de Beyazıt’ta hâlen bulunduğu yer olan Simkeşhane binasına taşınmış ve 1981’de yazar Orhan Kemal’in adı verilerek Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi olmuştur.³⁰ Çocuk, yetişkin ve süreli yayın bölümlerinden oluşan kütüphanenin koleksiyonunda 45.000 civarında kitap ve süreli yayın bulunmaktadır. <http://www.istanbulkutup.gov.tr/?SyfNmb=1&pt=ANASAYFA> adresinden kütüphaneye ulaşılmaktadır.

33) *Orient Enstitüsü Kütüphanesi*: 1989’da Orient-Institut Beirut’un bir şubesi olarak açılan Alman Orient Enstitüsü Kütüphanesi (Cihangir), 2009’da bağımsız

²⁹ Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 106-111.

³⁰ Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 123-125.

7 ISAM Kütüphanesi

bir kuruma dönüşmüştür. <http://oiist.org/?q=tr/node/5> adresinden ulaşılabilen kütüphane koleksiyonunda ağırlığı Osmanlı ve çağdaş Türkiye’yle ilgili yaklaşık 39.000 eser ve 1.300 adet çeşitli süreli yayın bulunmaktadır.

34) *Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Kütüphanesi*: 1997’de kurulan ve 1999’dan bu yana Karaköy’deki tarihî binasında hizmet veren kütüphanenin koleksiyonu, genelde Tanzimat Dönemi sonrası Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ekonomik, politik ve sosyal tarihini, özelde ise bankacılık ve finans tarihini içeren yayınlar bakımından çok zengindir. Osmanlı Bankası tarafından kurulan kütüphane, şu anda Garanti Bankası’na ait olup 15.000 kitap, 1.200 süreli yayın başlığı, gri yayınlar ve görsel-işitsel malzemeden oluşan koleksiyonuna <http://www.obarsiv.com/kutuphane.html> adresinden ulaşılmaktadır. Bu kütüphanenin olduğu binada ayrıca sanat, mimarlık, tasarım, şehircilik, sosyal ve ekonomik tarih konularına

8 İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi

odaklı bir kütüphane ile arşiv malzemesini bir araya getiren SALT Araştırma, mekânsal düzenleme ve adıyla kütüphane kavramının dönüşümüne örnek teşkil etmektedir.

35) *Ragıp Paşa Kütüphanesi*: Yukarıda değinildiği üzere 1763'te Sadrazam Ragıp Paşa tarafından Laleli'de kurulan kütüphane, yazma eser koleksiyonu (1.274 yazma) ve mimarisi bakımından önem taşımaktadır. Osmanlı İstanbul'unda en çok gravürü yapılan bu kütüphane uzun yıllardır tamirat dolayısıyla kapalıdır.

36) *Süleymaniye Kütüphanesi*: 1918'de Süleymaniye Umumi Kütüphanesi adıyla kurulan kütüphane, yukarıda da değinildiği üzere Türkçe, Arapça ve Farsça yazmalar bakımından dünyanın en önemli koleksiyonlarına ev sahipliği yapmaktadır.³¹ Şu anda başta Amcazade Hüseyin Paşa (ö. 1702), Damat İbrahim Paşa (ö. 1730), Beşir Ağa (ö. 1746), Âşir Efendi (ö. 1804), Hâlet Efendi (ö. 1823), Hüsrev Paşa (ö. 1855) gibi Osmanlı döneminin önemli kitap koleksiyonerlerinin koleksiyonu olmak üzere toplam 131 koleksiyona sahiptir. Bu koleksiyonlarda yaklaşık 76.000 yazma ve 67.000 Arap harfli basılı kitap bulunmaktadır.

³¹ Kütüphane ve hakkındaki kaynak dökümü için bkz. Dilek, Kayaoğlu, *İstanbul Kütüphaneleri*, s. 140-145.

Ayrıca, kütüphanede Latin harfli, yabancı dilde eserler ile levha, defter, dosyalar da vardır. Kütüphane koleksiyonuna <http://www.suleymaniye.gov.tr> adresinden ulaşılmaktadır.

37) *Tarih Vakfı Bilgi Belge Merkezi*: 1991'de Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı adıyla kurulan ve 2005'te adı Tarih Vakfı'na dönüştürülen kurumun Bilgi Belge Merkezi adını taşıyan kütüphane ve arşivi 1992'de çalışmaya başlamıştır. 2013 itibarıyla 700 civarında kişi ve kurum, arşiv ve kütüphane bağışlamış olup bu bağışlardan oluşan koleksiyonda yaklaşık 25.000 kitap, 900 civarında süreli yayın ve 140 raf metre arşivden (kâğıt, görsel işitsel, ikonografik, kartografik vb.) bulunmaktadır. Eminönü'nde Vakıf Merkezi'nde bulunan Bilgi Belge Merkezi'ne <http://www.tarihvakfi.org.tr/cms/index.php/bilgi-belge-merkezi/duyurular/itemlist/category/66-bilgi-belge-merkezi> adresinden ulaşılmaktadır.

38) *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi*: 1928'de bu adı alan kütüphane, esasında Osmanlı döneminde sarayın içinde farklı yerlerde bulununan koleksiyonların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Başta, Revan Köşkü, Hazine, Bağdat Köşkü, Emanet Hazine, III. Ahmed, Mehmed Reşad, Tiryal Hanım, Hırka-i Saadet olmak üzere 13 koleksiyon bulunmaktadır. Koleksiyondaki

kitapların kataloğu Fehmi Edhem Karatay tarafından 2 cilt Türkçe, 1 cilt Farsça, 4 cilt Arapça olmak üzere 7 cilt olarak hazırlanıp yayımlanmıştır.³² İnternet üzerinden kütüphaneye erişim ise henüz yoktur.

39) *Türker İnanoğlu Vakfı Ulvi Uraz Sanat*

Kitaplığı: Türker İnanoğlu Vakfı tarafından 1999'da Sinema Televizyon Müzesi ile birlikte Kavacık-Beykoz'da kurulmuştur. 2010'dan itibaren vakıf, müze ve kütüphane olarak Beyoğlu'da hizmet vermeye devam etmektedir. Bağış ve satın alım ile zenginleşen kütüphanenin koleksiyonunda başta Türk sineması ve televizyonu olmak üzere diğer sanatlara ait kitap, dergi (yaklaşık 60.000 cilt) ve görsel-işitsel malzeme bulunmaktadır. http://www.turvak.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=189&Itemid=237 adresinde kütüphaneye ilgili kısa bilgi bulunmakla birlikte, koleksiyona internet üzerinden erişim henüz yoktur.

40) *Türkiye Spor Vakfı Olimpiyat ve Spor Vakfı*

Kütüphanesi: Şişli'de Türkiye Millî Olimpiyat Komitesi bürosunda 1974'te kurulan kütüphanenin koleksiyonu, bağış ve satın alım ile zenginleşmektedir. 1985-1995 yılları arasında Sultanahmet'te hizmet veren kütüphane, Ataköy'de yapılan Olimpiyatevi'ne taşınmıştır (1995). Spor konusuna odaklı yaklaşık yerli ve yabancı 10.000 civarında kitabı olan kütüphanede ayrıca sporla ilgili çok sayıda belge bulunmaktadır. <http://www.tsvsportkutuphanesi.org.tr/Kutuphanemiz.aspx> adresinden kütüphane ve koleksiyona ulaşılmaktadır.

41) *Vitali Hakko Kreatif Endüstriler Kütüphanesi:*

2012'de Altunizade'de hizmete açılan kütüphanenin moda, mimari, resim, tasarım, fotoğraf, müzik ve sinema gibi kreatif endüstriler alanlarında 11.550 civarında kitap ile dergi ve görsel-işitsel malzemedan oluşan koleksiyonuna http://kutuphane.vakko.com.tr/web/catalog/basic_search.php adresinden ulaşılmaktadır.

42) *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi:*

İlk olarak Çemberlitaş'ta Yapı Kredi Bankası Kitaplığı adıyla hizmet veren kütüphane, 1992'de İstiklal Caddesi'ndeki yerine taşınmış, 2000'de yeniden yapılanan kütüphane; tarih, sanat, edebiyat ve İstanbul kenti konularında uzmanlaşmış bir araştırma kütüphanesine dönüştürmüştür. Bankanın ilk genel müdürü olan Sermet

Çifter adının yanı sıra "araştırma" kelimesi de eklenerek kütüphanenin yeni misyonu isminde ifade bulmuştur. Cumhuriyet döneminin M. Fuat Köprülü, Cavit Baysun, Falih Rıfkı Atay, Hamdullah Suphi Tanrıöver, İsmail Hikmet Ertaylan, Küçük Sait Paşa, Şevket Rado, Vedat Nedim Tör, Yaşar Nabi Nayır ve Yahya Kemal Beyatlı olmak üzere kültür, sanat ve edebî alandaki ünlü kişilerinin koleksiyonlarına sahip olan kütüphane, yazma ve ilk baskı kitaplarının kataloğunu yayımlamıştır.³³ 80.000 cildin üzerinde olan koleksiyona <http://www.ykykultur.com.tr/sermet/> adresinden ulaşılmakla birlikte, 2010'dan bu yana kütüphane okuyuculara hizmet vermeyi durdurmuştur. İstanbul'un kültürel yaşamında önemli bir yeri olan kütüphanenin bu durumunun web sayfasında denildiği gibi geçici olması ümit edilmektedir.

32 Fehmi Edhem Karatay (haz.), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Arapça Yazmalar Kataloğu*, c.1, İstanbul 1962; Fehmi Edhem Karatay ve O. Reşer (haz.), c. 2, İstanbul 1964; Fehmi Edhem Karatay (haz.), c. 3-4, İstanbul 1966-69; Fehmi Edhem Karatay (haz.), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Kataloğu*, İstanbul 1961; Fehmi Edhem Karatay (haz.), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, II c., İstanbul 1968.

33 Yücel Dağlı v.dğr. (haz.), *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Yazmalar Kataloğu*, İstanbul 2001; Kasım Çelik (haz.), *Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Nadir Eserler Kataloğu*, İstanbul 2002.